

cn registra Belv. (-llar, -llar-se) «les embarcacions pegant a les roques», *Atl.* v, 6c [1867, 1878]: «Sota l tallant la víctima forceja, mes: —Ovella, / —apar que l'Àngel cride— no't calrà, no, estrebar: / tes selves qui esplomissa, tos cingles qui *estavella*, / qui ton tos camps d'aurífic vellò, t'ha d'escorçar»; «la sortida que fariem fins a Vallvidrera tota una colla de companys, amb la gran costellada a la font del Llavallol, i els tips de córrer per aquelles muntanyes, amb un esplet de sol que *estavella* el cap», Coromines (*Presons Imag.* XIII, 146.1f.); això mateix, absolutament: «vàrem comparèixer amb paraigua --- i feia un sol que *estavella-va*», MassóT (*50 Anys V. Lit.*, 25.3f.). Usual fins al cap dels Pirineus («*estavella*: aturde», CPol, V. d'Aneu, 16). *Estavellament, estavellador.*

CPT.: *Taula-pastera. Taulaplom* [Lab. 1840]. *Taulibanc.*

¹ *Tauler de scachs* traduïnt *suflra aš-šitrang* (que en àrab vol dir el mateix) ja figura en *RMa.*, p. 601. *Tauler* també s'ha dit del qui regenta una *taula de canvi*: «--- mercaders de Smirna, i *taulers* i cambistes de Jerusalem», M. d. S. Oliver (*Ciutat de Mall.*, 31.3). — ² Ja en Llull: «*entaular* una qüestió», *Rims* 1, 24. — ³ Variant de *bau*, que hauríem pogut citar (afegiu-la-hi) a BAUPRÉS 1, 738a31. — ⁴ I ja el trobem en Llull: «guardava en lo *retale* del altar la figura de Nostra Dona», *Li. de Sta. Maria*, 198.

LISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *taula de català, taula bocal, joc de poques taules, joc de taules, taula de canvi* (i n. 1), *t. de canviador, t. de compia, Taules NL, t. de camp, t. d'horta, t. d'aigua, taulada, tauladora, taulam, taular adj., coltell taular, taular v., ataular, taulat m., fer un taulat, taulàs, taulatge, taulatger, taulatgeria, taulatxo, taulatxina, taulerjar, taulerjar la terra, ciprer taulerjat, taulell, taulell d'escacs, tauleller, taulella, taulellada, taulellet, entaulellar, entaulellament, tauler, taulera, tauleria, tauletetes, tauletetes morisques, tauleta de torrons, tauleta 'jaç', taulilla, tauló, adormir-se com un tauló, taulons d'arròs, taulonada, retauló, restauló?, taulot, entaular, entaulador, entaular-se 'encalmar-se', bau entaulat, entaulat justa, entaular negociacions, entaular una demanda, entaular-se 'posar-se a taula', un entaulat, entaulament, entaulada, entaulador* (veg. supra), *entauladora, entauladura, desentaular, ataulador, atauladora, +estaular, retaula, rere-taula, reataula, retaulo, retauló, retauler, restauló?, sobretaula, estar de sobretaula, el sobretaula, el sobretaula, tabular, tabulat, tabellió, tabellionat, tola, tol, tavella, +tabotxa, tavellera, +tabellot, taveller, atavellar, tavellada, tavellera, tavellós, atavelladet, destavellar, estavellar, estavellar-se, estavellament, estavellador, taula-pastera, taulaplom, taulibanc; tauler de canvi*, n. 1, *bau* n. 3.

Taülla, V. *tafulla*

TAUMATURG, pres del gr. *θαυματουργός* 'el qui fa jocs de mans', 'que obra prodigis', compost de

θαῦμα, -ατος, 'meravella', i *ἔργον* 'obra'. □ 1.ª doc.: Belv.

Taumatúrgia; taumatúrgic.

Taunell, V. *taulell* (TAULA) *Taup, taupa, taupinar, taupinera*, V. *talp Taur, taure*, V. *toro Taur, taureria*, V. *tajur Taurell*, V. *taulell* (TAULA) *Taurí, tauril*, V. *toro*

TAURIS, nom antic d'una espècie de tela preciosa (quatre exs. del S. xv, *AlcM*), ja en Eiximenis: dones «n'i à de mills ornades que-ls altars en què-s diu missa, ço és de draps d'aur e de vellut e d'escarlata e de Duay e de porpra e del *tauris* e d'altres precioses vestidures», *Dones*, cap. 24 (24v1 ms. A, reemplaçat per *de tartari* en I); «una altra capa de *tauris* vert e plateat» 1578 (*EUC* XIII, 428). No hi ha una ciutat persa *Tauris* (*AlcM*), però sí *Tabriz*, famosa, i amb la qual consta que hi havia comerç de teles des de Granada en el S. xiv (veg. la cita a TABAIRA), i realment és possible que aquest mot vingui del nom d'aquesta ciutat (el gentilici *tabrizi* havia de sonar *tabrizi* en àrab vg.); però no gosarem decidir si ve d'això o de l'ar. *taurīq* 'pintura de flors i fullatge' (documentat entre altres en el valencià Abendjòbir † 1217; Dozy, *Gloss.*, 214) (cast. ATAURIQUE, DCEC, pintor de *taurique* en el *Canc. de Baena*) vist que *al'anbiq* dóna cat. ALAMBI; ni tan sols sabem si en els mss. autògrafs es va veure -is o -ic (llegit -iç); decideixin-ho els entesos en teixits i en llur història. De tota manera sembla que s'ha d'acceptar *tauris*.

TAURÓ, nom català del gran esqual devorador, que degué ser manlevat del port. *tubarão*, el mateix que el cast. *tiburón*; no és segur l'origen del mot portuguès, però sembla haver estat pres del tupí *uperú* (o *iperú*), amb aglutinació d'una *t-* que en aquesta llengua funciona a manera d'article. □ 1.ª doc.: *taburó*, 1802; *tauró*, 1877, *Atlàntida*; *tiburó*, Lab. 1840.

«*Taburó*, plur. *tiburons*, cast. *tiburón*, ll. *tiburō, onis* --- parla de este peix Rondeleci [=fr. *Rondelet*], lib. 16, cap. 16, pàg. 489, ab lo epígrafe *De Tiburone*. El trata de peix de Índies, però com dit autor era francès, ignora tal vegada haver-ne en este mar», *Orellana, Peixos del Mar de València* (a. 1802), p. 9.

Verdaguer vacià en la forma del nom, si bé en definitiva adoptà la que ha predominat en català: «Càrrega y nau les ones engoliren, / y ab elles los *taurons* s'ho compartiren» (ed. 1878), però el 1877: «y ab l'ona 'ls *tiburons* s'ho compartiren», *Atl.*, introd., 9b, i en l'original d'aquest any posà també «Los *tiburons* aflagran carn humana», *Introd.*, 11a; sens dubte canvià el vers per evitar la forma acastellanada, car en l'ed. d'aquest any ho canvià en *les ruasses* i en la de 1878 en *los cetacis*. En el cant ix, l'esborrall de 1867 porta una estrofa diferent, que en l'original de 1877 canvià en «Oydà! *Taurons* y buytres, vos sobra anit carnatge, / y encara us posa a taula l'Atlàntida els seus fills / ---» (ix, 1a); ¿Ho aprengué en els viatges a Cuba en els vaixells d'Antonio López, a qui dedica l'*Atlàn-*